

MODERNİZMİ/POSTMODERNİZMİ ESAS ALAN ESERLER

- *Modernizm, geleneksel olanı yeni olana tabi kılma tavrı, yerleşik ve alışılmış olanı yeni ortaya çıkana uydurma eğilimi olarak tanımlanabilir.*
- *Modernizmle birlikte özellikle gerçeklerin görüldükleri gibi olmadığı, yerleşik kurallara ve toplumun bayağılığına aykırılık ağırlık kazanmıştır.*
- *Modernizmi esas alan eserlerde geleneksel anlatım ve yapı reddedilmiştir.*
- *Alegorik anlatıma önem verilmiş; duygu, düşünce ve davranışlarıyla insanın karmaşık bir varlık olduğu kabul edilmiştir.*
- *Bireyin hayatının huzursuzluk üzerine kurulduğu düşünülmüş, kişinin bunalımlarına ve toplumla çatışmalarına yer verilmiştir.*
- *Ayrıca roman ve hikâyelerde çağrışıma çok yer verilmiş, şiirsel bir anlatım benimsenmiştir.*
- *Modernist yazarların temsilciliğini F. Kafka, A. Camus, J. P. Sartre'in yaptığı varoluşçuluktan etkilendikleri görülür.*
- *Bu akım bireyin kendi özünü bulması gerektiğini, hür olmanın son derece önemli olduğunu, kişinin geleceğini kendisinin verdiği kararların oluşturduğunu ve bu yüzden bireyin kendini sorgulaması gerektiğini savunur.*
- *Burjuva toplumuna karşı isyancı yaklaşımı destekleyen varoluşçuluk, eserlerde özellikle küçük aydınının ruhsal bunalımlarının işlenmesine neden olmuştur.*
- *Modernist edebiyat bu yüzden "bunalım edebiyatı" olarak da adlandırılmıştır.*

Modernizmin Özellikleri:

- *Eserlerinde bilinç akışı kullanılır, diyaloglara ve "hikâye etme"ye pek yer verilmez.*
- *"Bilinç akışı" tekniğinde kişilerin düşünceleri mantıksal ve zamansal bir sıra izlemez, birbiriyle bağıntısı olmayan sıçramalar yapar; anlatı kişisi, aynı zaman dilimi içinde, değişik zaman dilimlerini yaşar.*
- *Tarih yerine efsane tercih edilir.*
- *Kişilerin psikolojik özellikleri ön plandadır, toplum içindeki yerleri ve değerleri pek önemsenmez. Bireyin bunalımları ve toplumla çatışmaları aktarılır.*
- *Geleneksel yapı ve anlatım reddedilir.*
- *İnsanın dışındaki toplumsal dünya yalın bir biçimde yansıtılmaz.*
- *İnsanın, düşünce ve davranışlarıyla karmaşık bir varlık olduğu belirtilir.*
- *Bireysel yalnızlık, toplumdan kaçış işlenir.*
- *Olayın temel alındığı anlatılarda "çağrışım"a çok yer verilir.*
- *Gerçekçi romanda temel olarak alınan "olay", "karakter" ve "çevre" önemsizleştirilmiş; "simge", "imge", "ritim" ve "bakış açısı" gibi öğeler öne çıkarılmıştır.*
- *Anlatımda şiirsel öğeler yer alır.*
- *Alegorik(simgesel) bir anlatım görülür.*

POSTMODERNİZM

- Postmodernizm, *modern düşünceye ve kültüre ait temel kavram ve perspektiflerin sorunsallaştırılmasıyla ve hatta bunların yadsınmasıyla birlikte yürütülmektedir.*
- Postmodernizm, *modernizmin sorgulanmadan, herkes tarafından kabul edilmesi gereken evrensel değerler olduğu görüşünü reddederek ortaya çıkar.*
- Postmodernizmde *gerçeklik unsurundan çok kurmaca ön plandadır.*
- Yazar, *bir topluluk üyesi olmaya karşıdır; kendi bireyselliğini egemen kılmaya yönelir.*
- Bu tür *romanda son genellikle belirsizdir. Alışıl gelmiş sonlar bulunmaz. (Tutunamayanlar, Yeni Hayat, Kar)*
- *Tek bir konu, tek bir bakış açısından verilmez; çok yönlü, çok kültürlü, değişik bakış açılı romanlar yazılır. (Gölgesizler, Tutunamayanlar, Kar, Benim Adım Kırmızı, Kara Kitap)*
- *Bütünlük yerine, gerek bireyler ve kişilikleri açısından, gerekse olaylar açısından parçalanmışlık öne çıkar. (Gölgesizler, Benim Adım Kırmızı, Tutunamayanlar)*
- *Somut gerçeklikle soyut gerçeklik iç içe verilir. (Gölgesizler, Pusu Kıtalar Atlası, Efrasiyab'ın Hikâyeleri, Tutunamayanlar, Kara Kitap)*
- *Tarihi, edebiyatın malzemesi olarak görüp onu yeniden üretmeye çalışır. (Benim Adım Kırmızı, Kara Kitap)*
- *Ciddi duruşa karşı alaycı tutumu benimser. Saçma bulunan durumlar alaycı bir üslupla anlatılır.*
- Postmodern yazara göre *hayat bir oyundur. Yaşamı kurmacaya dönüştüren roman da oyun içinde oyundur. (Kara Kitap, Tutunamayanlar, Efrasiyab'ın Hikâyeleri)*
- Gerçek yaşamda karşılaşılan kişilerle *hayal dünyasının kişileri, masal kişileri, çizgi film kahramanları birlikte verilebilir.*
- *Roman içinde farklı edebi türlerden yararlanır. (Örneğin Kara Kitapta köşe yazısı (fıkra) biçiminde yazılmış metinler yer alır. Tutunamayanlar'da mektup, şiir..)*
- *Zaman ve mekân geleneksel (klasik) ve modern romandaki kadar belirgin değildir. (Yeni Hayat, Tutunamayanlar)*
- *Edebiyatın aracı olan dil, postmodern romanda amaç haline gelmiştir. Dille oynama, dilin olanaklarını sonuna kadar kullanma, gerek kültür dilinin gerekse sokak dili ve yerel dillerin anlatım olanaklarından yararlanma bu anlayışın en belirgin özelliğidir.*

1950 Kuşağı

FERİT EDGÜ(1936-)

- *1950 kuşağının en önemli hikâyecilerinden birisidir.*
- Sanat hayatı *Hakkâri'den önce ve sonra olmak üzere iki döneme ayrılabilir.*

- Öncesinde, eserlerinde *Varoluşçuluk felsefesinin ilk örneklerini veren isimlerdendir.*
- *Bunalımlı kişilerin düşünce ve eylemlerini anlama ve anlatma çabası içindedir.*
- *Yaşamın anlamsızlığını, kişilerin kaygılarını, bunaltılarını, iletişimsizliğini, yabancılaşmasını, varoluşsal olanaksızlığını anlattı.*
- *Fantastik ve düşsel bir gerçeklik anlayışını benimser.*
- *Soyut anlatımın başarılı örneklerini verdi.*
- *Şiirsel dili ve kurduğu cümle yapılarıyla özgün bir sanatçı kimliğini kazanmıştır.*
- *Bir Gemide* adlı eseriyle Sait Faik ödülünü kazanmıştır.
- *İşte Deniz Maria* adlı eserinde Küçürek öykünün ilk örneklerini verdi.
- *Öykü: Kaçınlar, Bozgun, Av, Bir Gemide, Çığlık, Doğu Öyküleri, İşte Deniz Maria, Do Ses, Avara Kasnak Nijinski Öyküleri*
- *Roman: Kimse, O/Hakkari'de Bir Mevsim, Eylülün Gölgesinde Bir Yazdı,*
- *Deneme: Tüm Ders Notları, Yazmak Eylemi, Şimdi Saat Kaç? , Yeni Ders Notları, Seyir Sözcükleri, Devam*
- *Şiir: Ah Min-el Aşk, Dağ Şiirleri*

ORHAN DURU(1933-2009)

- *1950 kuşağı yazarlarının önemli yazarlarından.*
- *İlk öykülerinde Varoluşçuluğun etkileri fazlaca hissedilir.*
- *İngilizce science-fiction sözünü Türkçeye bilim-kurgu olarak tercüme eden, kullanan ve bu sözcüğü Türkçeye kazandıran kişidir.*
- *Bilim-kurgu tarzında öyküleri ilk kaleme alan isimdir.*
- *Bununla birlikte gerçeküstücülük ve fantastik eğilimlerin örneklerini de verir.*
- *Ağır İşçiler* adlı öyküsüyle 1970 TRT Sanat Ödülleri Yarışmasında başarı ödülünü kazanır ve bu eserde *toplumcu sanat anlayışını* örnekler.
- *Fırtına* ile 1997 Sait Faik armağanını Erdal Öz ile paylaştı. Bu eserle de *gerçeküstü ve fantastik yönelimin en özgün örneklerini* görürüz.
- *Bütün öykülerinde ciddi bir kara mizah unsuru vardır.*
- *Çağrışımlarla sınırsız açılımlar sağlayan bir dili vardır.*
- *Öykü: Birakılmış Biri, Denge Uzmanı, Ağır İşçiler, Yoksullar Geliyor, Şişe, Bir Büyülü Ortamda, Sarmal, Fırtına, Yeni ve Sert Öyküler, Düşümde ve Dışında, Küp, Kazı, Durgun ve İşsiz*
- *Deneme: Kıyı Kıyı Kent Kent, Hormonlu Kafalar, İstanbulun, Tango Geceleri,*
- *Anı: O Pera'daki Hayalet*

DEMİR ÖZLÜ (1935-)

- *Öykü ve romanlarında genellikle küçük burjuva aydınlarının küçük dünyalarını konu edinmiştir.*
- *İlk öykülerinde bireyin yabancılaşmasını, mutsuzluğunu, yalnızlığını, iç dünyasındaki çatışmalarını konu edindi.*

- *Toplum içindeki bunalmış, mutsuz ve karamsar bireyleri anlatmıştır.*
- *Varoluşçu felsefenin edebiyat anlayışına bağlı kalmıştır.*
- *Gerçeküstücü yönelimlerle alışlagelmiş bir gerçeklik anlayışından uzaklaşır.*
- *Son dönem öykülerinde toplum ve çevre ilişkilerini işleyerek insan gerçekliğine yönelir.*
- *Böylelikle varoluşçu yönelimden uzaklaşarak toplumcu gerçekçi bir anlayışa bürünür.*
- *Soluma ile 1963 Türk Dil Kurumu ödülünü aldı.*
- *Stockholm Öyküleri ile 1988 Sait Faik hikâye ödülünü kazandı.*
- *Bir Yaz Mevsimi Romansı ile 1990 Orhan Kemal roman ödülünü aldı.*
- *İthaka'ya Yolculuk adlı eseriyle de 1998 Yunus Nadi roman ödülünü kazandı.*
- *Öykü: Bunaltı, Soluma, Boğuntulu Sokaklar, Aşk ve Poster, Stockholm Öyküleri, İstanbul Büyüsü.*
- *Roman: Bir Uzun Sonbahar, Bir Yaz Mevsimi Romansı, Tatlı Bir Eylül, İthaka'ya Yolculuk, Amerika 1954..*

ADNAN ÖZYALÇINER (1934-)

- *İlk dönem yapıtlarında küçük burjuvaların, büyük kent yaşamı içindeki durumlarını ve çelişkilerini yansıtmıştır.*
- *Sonraki eserlerinde bireylerin ruhsal durumunu çevresiyle olan ilişkileriyle birlikte aktardığı görülür.*
- *Bu insanların başkalarıyla, eşyayla, çevreyle olan ilişkilerini vermeye çalıştı.*
- *İkinci Yeni'nin şiirdeki tutumunu hikâyeye uygulamaya çalışan yazar, uzun cümleli anlatıma dayanan ve bireyin psikolojik açmazlarını inceleyen eserler vermiştir.*
- *Alışılmış biçimlere karşı çıkarak soyutlama ve betimlemenin ağır bastığı, anlatım olanaklarını geliştirmeye yönelik bir biçim anlayışıyla yazdı.*
- *Genellikle bireyin başkaldırısından, bunalımından, uyumsuzluğundan yola çıktığı öykülerini toplumcu görüşün egemen olduğu ve toplumsal çelişkileri işlediği, öz ve biçim uyumunu sağlamaya çalıştığı yapıdan izledi.*
- *Adnan Özyalçiner'in hikâyelerinin yanı sıra çocuklar için yazdığı kitaplar da bulunmaktadır.*
- *Öykü: Panayır, Sur, Yağma, Yıkım Günleri, Gözleri Bağlı Adam, Cambazlar Savaşı Yitirdi, Alaycı Öyküler, Taş(seçmeler, 1992), Sağanak, Yazdan Kalma Bir Gün, Ayak İzleri.*

SEVİM BURAK(1931-1983)

- *Sevim Burak, Türk öykücülüğünün en “aykırı” ve “farklı” seslerinden biridir.*
- *Kendine has öykü anlayışıyla, özgün bir öykü evreni yaratmayı başarmıştır.*
- *Mevcut edebiyat topluluklarının içinde, çevresinde yer almamış, “yeni bir edebiyat, yeni bir dil” oluşturmaya çalışmıştır. Bu anlamda fazlasıyla kişisel bir edebî serüven yaşayan Burak’ı Türk öykü geleneğinde bir akımla, grupta ilişkilendirmek zordur.*

- Öykülerinde “anlamı” ve “olayı, hikâyeyi” tümüyle reddedip dilsel/biçimsel denemelerle daha simgesel bir anlatımı benimsemiştir.
- Öyküleri tümüyle kapalı, örtük, hatta zaman zaman da “şahsî”dir. Anlaşılır olma peşinde değildir.
- İlk kitabı “Yanık Saraylar” (1965) anlamı ve dili reddeden, kapalı ve alışılmadık biçimsel üslûbuyla dikkat çekti.
- Kitaptaki özellikle “Ah Yarab Yehova” ve “Sedef Kakmalı Ev öyküleri”, ayrıntı zenginliği, kurgu orijinallliği ve anlatım yetkinliği ile oldukça başarılıdır.
- İkinci öykü kitabı *Afrika Dansı* ise 1982’de yayınlanır. Öyküye vermiş olduğu bu ara, anlatım gücünü zayıflatmıştır. *Afrika Dansı*’nda anlamı büsbütün örtmüş, anlatımı iyiden iyiye “şahsî”leştirmiştir.
- Son öykü kitabı *Palyaço Ruşen* ölümünden sonra 1993 yılında yayınlanır.
- Öyküleri bilinç akışı tekniğinin yetkin örnekleri olarak kabul edilir.
- *Öykü*: Yanık Saraylar, Afrika Dansı, Palyaço Ruşen.

Kaynakça

Enginün, İnci (2005); *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Dergah Yay., İstanbul.

Dilikyapan, Jale Özata (2017), *Kabuğunu Kıran Hikâye*, Metis Yayınları, İstanbul.

Koçakoğlu, Bedia (2009), *Aşkın Şizofrenik Hali Sevim Burak*, Palet Yayınları, Konya.

Korkmaz, Ramazan-vd. (2004); *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı 1839-2000*, Grafiker Yay., Ankara